

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Daňový systém a daňová politika

Daňový systém a jeho charakteristiky

Požadavky kladené na dobrý daňový systém

Daňová spravedlnost a efektivnost

Daňové určení

Jana Tepperová – Vysoká škola ekonomická v Praze

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ - Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní

Co je daňový systém?

- souhrn a struktura všech daní, které se na daném území, zpravidla státním, vybírají, včetně vztahů mezi jednotlivými daněmi a pravidel výběru.

Klasifikace daní

- Podle vazby na důchod > daně přímé a nepřímé
- Podle objektu > důchody (příjmy), spotřeba, majetek, hlava
- Podle charakteru veličiny, z níž se daň platí > kapitálové a běžné
- Podle platební schopnosti poplatníka > daně osobní a daně na věc („in rem“)
- Podle vztahu mezi velikostí daně a velikostí daňového základu > bez vztahu k daňovému základu, daně z hodnoty („ad valorem“) a daně specifické
- Podle rozpočtového určení > státní, municipální, vyšších územněsprávních států, svěřené, sdílené

Daňový systém ČR

- **Přímé daně**
  - Důchodové: daň z příjmů fyzických a právnických osob, pojistné na zákonné pojištění
  - Majetkové: daň z nemovitých věcí, daň z nabytí nemovitých věcí
- **Nepřímé daně**
  - Univerzální: daň z přidané hodnoty
  - Specifické: spotřební daně (z piva, vína, lihu, tabákových výrobků, uhlovodíkových paliv a maziv), energetické daně, daň z hazardních her, silniční daň, cla

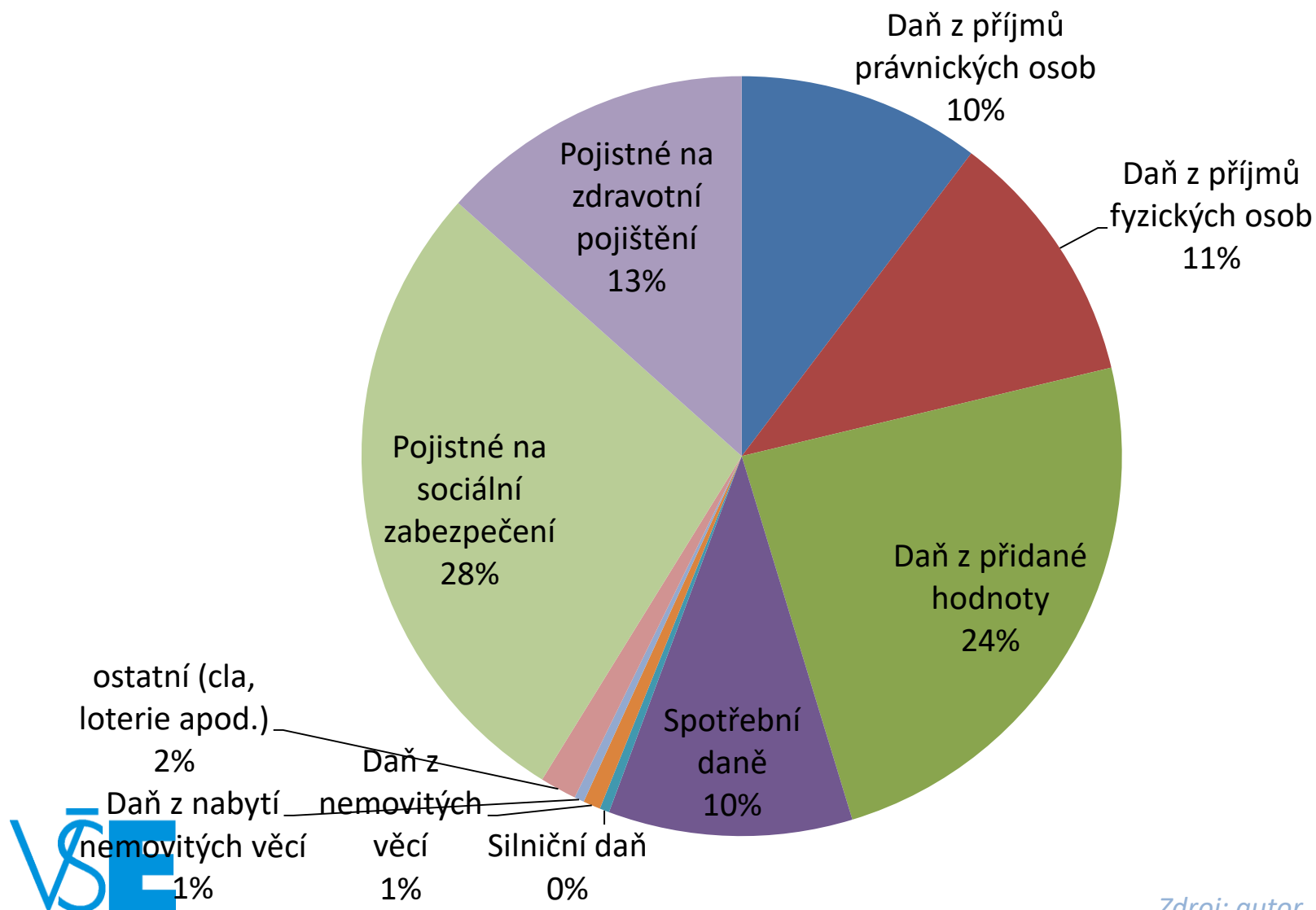
Jaký je daňový systém ČR?

- Zpráva Nejvyššího kontrolního úřadu
  - 21/08/2017 Správa daně z příjmů fyzických osob: systém je nepřehledný a složitý, dopady zavedených změn stát neanalyzuje
  - 20/06/2017 Společná kontrola s NKÚ Slovenské republiky: Správa spotřebních daní je v obou zemích podobná, na Slovensku je ale výrazně dražší
  - 7/11/2016 Správa spotřebních daní je efektivní, zvyšuje se ale administrativní zátěž spojená s jejich výběrem
  - 21/03/2016 Jedna koruna vynaložená na výběr majetkových daní přinese do státní kasy třikrát míň než koruna vynaložená na výběr ostatních daní
  - 05/10/2015 Správa spotřební daně z lihu a tabákových výrobků se zlepšila, významná rizika ale zůstávají. Nové kontrolní pásy nenaplnily očekávání
  - Zpráva ke státnímu závěrečnému účtu za rok 2015: „Daňový systém v České republice je složitý a náklady na plnění daňových povinností vysoké.“
    - Reakce expertů k diskusi: <https://www.penize.cz/dan-z-prijmu-fyzickych-osob/315312-ocima-expertu-jak-zjednodusit-danovy-system>

Výnos jednotlivých daní v ČR, 2014, v mld. Kč

Daň z příjmů právnických osob	138.5
Daň z příjmů fyzických osob	146.8
Daň z přidané hodnoty	322.7
Spotřební daně	139.3
Silniční daň	5.5
Daň z nemovitých věcí	9.9
Daň z nabytí nemovitých věcí	5.6
Pojistné na sociální zabezpečení	373.2
Pojistné na zdravotní pojištění	179.8

Podíl jednotlivých daní v ČR na celkových daňových výnosech (včetně pojistného), 2014, v %

Zdroj: autor

Měření celkové daňové povinnosti

- Daňová kvóta
  - Podíl daní k HDP
  - Čistá (jednoduchá) – obsahuje pouze daně v právním slova smyslu
  - Složená – obsahuje i další povinné odvody odpovídající ekonomickému pojetí daně

Daňová kvóta - složená

Zdroj: autor

	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012
Chile	..	..	..	..	..	17	18,4	18,8	20,7	22	22,8	21,4	17,2	19,5	20,8
USA	24,7	25,7	24,6	25,5	24,6	26,3	26,7	28,4	26	26,8	26,9	25,4	23,3	23,8	24,3
Korea	..	..	14,9	17,1	16,1	19,5	20	22,6	24	25	26,5	26,5	25,5	25,1	26,8
Turkey	10,6	9,3	11,9	13,3	11,5	14,9	16,8	24,2	24,3	24,5	24,1	24,2	24,6	26,2	27,7
Switzerland	17,5	19,2	23,8	24,6	25,2	24,9	26,9	29,3	28,1	27,9	27,7	28,1	28,7	28,1	28,2
Ireland	24,9	28,1	28,4	30,7	34,2	32,7	32,1	30,9	30,1	31,6	31,1	29,2	27,6	27,4	28,3
SR	..	..	..	..	..	..	40,3	34,1	31,5	29,4	29,5	29,5	29,1	28,3	28,5
Canada	25,2	30,3	31,4	30,4	31,9	35,3	34,9	34,9	32,3	32,6	32,3	31,6	31,4	30,6	30,7
Israel	..	..	..	..	..	..	36,6	37	35,7	36	36,4	33,8	31,3	32,4	31,6
Portugal	15,9	17,8	19,1	22,2	24,5	26,8	29,3	30,9	31,1	31,8	32,5	32,5	30,7	31,2	32,5
Estonia	..	..	..	..	..	..	36,3	31	30,6	30,7	31,4	31,9	35,3	34	32,5
Spain	14,7	15,9	18,4	22,6	27,6	32,5	32,1	34,3	36	36,9	37,3	33,1	30,9	32,5	32,9
New Zealand	23,6	25,6	28,1	30,2	30,6	36,5	35,9	32,9	36,4	35,7	34,5	33,6	31,1	31,1	32,9
Greece	18	20,2	19,6	21,8	25,8	26,4	29,1	34,3	32,1	31,6	32,5	32,1	30,5	31,6	33,8
UK	30,4	36,7	34,9	34,8	37	35,3	33,6	36,4	35,4	36,3	35,7	35,8	34,2	34,9	35,2
CR	..	..	..	..	..	..	35,9	34	36,1	35,6	35,9	35	33,8	33,9	35,5
Iceland	26,2	27,4	30	29,6	28,2	30,9	31,2	37,2	40,7	41,5	40,6	36,7	33,9	35,2	37,2
Germany	31,6	31,5	34,3	36,4	36,1	34,8	37,2	37,5	35	35,7	36,1	36,5	37,4	36,2	37,6
Hungary	..	..	..	..	..	..	41,5	39,3	37,3	37,3	40,3	40,1	39,9	38	38,9
Norway	29,6	34,5	39,2	42,4	42,6	41	40,9	42,6	43,2	43,5	42,9	42,1	42	42,6	42,2
Austria	33,9	33,9	36,7	39	40,9	39,7	41,4	43	42,1	41,5	41,8	42,8	42,4	42,2	43,2
Finland	30,4	31,6	36,6	35,8	39,8	43,7	45,7	47,2	43,9	43,8	43	42,9	42,8	42,5	44,1
Sweden	33,3	37,8	41,3	46,4	47,4	52,3	47,5	51,4	48,9	48,3	47,4	46,4	46,6	45,4	44,3
Italy	25,5	25,7	25,4	29,7	33,6	37,6	39,9	42	40,6	42,1	43,2	43	43,4	43	44,4
Belgium	31,1	33,8	39,4	41,2	44,3	41,9	43,5	44,7	44,5	44,1	43,6	44	43,1	43,5	45,3
France	34,2	34,2	35,5	40,2	42,8	42	42,9	44,4	44,1	44,4	43,7	43,5	42,5	42,9	45,3
Denmark	30	38,4	38,4	43	46,1	46,5	48,8	49,4	50,8	49,6	48,9	47,8	47,8	47,4	48
Japan	17,8	19,2	20,4	24,8	26,7	28,5	26,4	26,6	27,3	28,1	28,5	28,5	27	27,6	..
Australia	20,7	21,1	25,4	26,2	27,8	28	28,2	30,4	30	29,6	29,7	27,1	25,8	25,6	..
Netherlands	32,8	35,6	40,7	42,9	42,4	42,9	41,5	39,6	38,4	39,1	38,7	39,2	38,2	38,9	..
Mexico	..	..	..	14,8	15,5	15,8	15,2	16,9	18,1	18,2	17,7	20,9	17,4	18,9	..
Poland	..	..	..	..	..	..	36,2	32,8	33	34	34,8	34,2	31,7	31,7	..

Daňová kvóta složená

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
BE	43,8	44,3	44,8	45,4	45,4	45,1	45,1	45,2	44,7	44,8	44,8	44,4	43,9	44,2	43,4	43,9
BG	30,8	28,6	27,6	32,1	30,8	31,5	30,8	28,5	31,0	32,5	31,3	30,7	33,3	32,3	29,0	27,4
CZ	35,5	34,1	34,6	33,4	34,2	33,8	33,7	34,6	35,4	35,9	35,7	35,3	35,9	34,4	33,6	33,8
DK	48,8	49,2	48,9	49,3	50,1	49,4	48,5	47,9	48,0	49,0	50,8	49,6	48,9	47,8	47,7	47,6

Daňová kvóta jednoduchá

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
BE	29,5	30,1	30,7	31,2	31,2	31,2	30,9	30,8	30,4	30,9	31,1	30,9	30,3	30,3	28,9	29,7
BG	21,2	20,4	19,5	22,9	20,9	20,7	21,0	18,9	20,7	22,3	21,5	22,4	25,2	24,5	21,3	20,3
CZ	20,8	19,5	19,5	18,6	19,3	18,8	18,8	19,1	19,8	20,5	20,2	19,7	20,2	18,9	18,6	18,5
DK	47,7	48,1	47,9	48,3	48,5	47,6	46,7	46,7	46,8	47,9	49,7	48,6	47,9	46,8	46,7	46,6

Jaký má být daňový systém?

Principy tvorby daňových soustav

- daňové principy > priority, které jsou stanoveny tvůrci daňového systému
  - daňové principy se často navzájem vylučují - proto musí obvykle existovat jedna základní priorita, jíž jsou ostatní principy podřízeny
- Smith (1776) > daňové kánony – spravedlnost, určitost, pohodlnost placení, efektivnost
- Stiglitz (1997) > ekonomická efektivnost, administrativní jednoduchost, flexibilita, jednoznačný vztah k politickému systému (politická průhlednost), spravedlnost
- James a Nobes (2003) > efektivnost, motivace, spravedlnost, makroekonomická pružnost
- Kubátová (2010) > efektivnost, pozitivní vliv na ekonomické chování subjektů, spravedlnost, správné působení na makroekonomické agregáty, právní perfektnost a politická průhlednost

Jaký má být daňový systém?

Současné daňové principy

- **efektivnost** > minimalizace nákladů na výběr daní
- **spravedlnost** > rozdělení celkového daňového břemene na jednotlivé poplatníky
- pružnost (flexibilita) > reakce na změny ekonomických veličin
- koordinace > omezení daňové konkurence - smlouvy o zamezení dvojího zdanění, nařízení EU (pojistné)
- harmonizace > omezení daňové konkurence – směrnice EU, harmonizace základu, sazeb nebo administrativy

Daňová spravedlnost

- dva základní přístupy k daňové spravedlnosti:
  - Princip prospěchu
  - Princip platební schopnosti

Daňová spravedlnost – princip prospěchu

Princip prospěchu

- každý ať platí daně podle toho, jaký má užitek z veřejných výdajů
- základní problémy této teorie:
  - jak změřit prospěch z veřejných výdajů
  - jak přesvědčit potenciální daňové poplatníky, aby tento pocíťovaný užitek sdělili
  - neumožňuje redistribuci

Daňová spravedlnost – princip platební schopnosti

Princip platební schopnosti

- princip horizontální spravedlnosti: ti, kdo jsou na tom stejně by měli platit stejné daně
- princip vertikální spravedlnosti: ti, kdo jsou na tom lépe/hůře by měli platit větší/menší daně
- Základní problémy této teorie:
  - 1. Jak změřit, kdo je na tom lépe/hůře?
  - 2. Jak více (o kolik, kolikrát) by měli platit na daních ti, kdo jsou na tom lépe?

Daňová efektivnost

- efektivní daňový systém: daňový výnos dosažený s co nejmenšími náklady
- náklady spojené s existencí zdanění:
  - Přímé (administrativní) náklady
  - vyvolané náklady (nepřímé, na straně soukromého sektoru)
  - nadměrné daňové břemeno - je vyvoláno substitučními efekty daní

Daňové určení

- Daň svěřená – vybírána zpravidla finančními úřady, avšak plyne do rozpočtu nižších územně samosprávních celků či fondů
- Daň sdílená – dělí se mezi jednotlivé stupně rozpočtů

Úkoly k přípravě na cvičení

Úkol 01

Pro jednotlivé daně z daňového systému ČR zpracujte do tabulky výhody, nevýhody, zastoupení v daňovém mixu (v %), rozpočtové určení a zda jsou splněny všechny teoretické znaky daně, jak jste o nich mluvili na minulé přednášce.

Termín: do 4. 10. 2017

Výstup:

Daň	Výhody	Nevýhody	Zastoupení v daňovém mixu (v %)	Rozpočtové určení (plně SR, sdílená, svěřená daň)	Znaky daně

Úkoly k přípravě na cvičení

Úkol 02

S daty ze statistiky OECD (OECD Revenue Statistics) zpracujte koláčový graf pro zastoupení jednotlivých daní v ČR na celkových daňových výnosech (daňový mix). Vyberte další dvě země a i pro ně zpracujte stejné grafy. Výstupy porovnejte.

Termín: do 4. 10. 2017

Výstup:

- Tabulka s údaji za ČR a dvě vybrané země,
- 3x koláčový graf zachycující daňový mix ČR a vybraných zemí,
- 1x sloupcový graf srovnávající údaje za vybrané země v rozlišení na přímé daně, nepřímé daně, ostatní.

Zdroje dat:

OECD, Tax Policy, Revenue Statistics

<http://www.oecd.org/tax/tax-policy/revenue-statistics-comparable-tax-revenue-data.htm>

Úkoly k přípravě na cvičení

Úkoly – instrukce k vkládání do InSIS

Úkoly vkládejte do odevzdáárny vytvořené pro zadaný úkol v textovém souboru Word, název souboru Prijmeni_číslo úkolu, tj. **např. Novak_01**

Úkoly můžete zpracovávat ve skupině, odevzdávejte je maximálně za 3 studenty najednou.

V případě odevzdání úkolu za skupinu uveďte do názvu souboru jméno studenta, který soubor vkládá a za jméno uveďte tým a počet studentů v týmu, jména všech studentů v týmu uveďte v prvním řádku souboru s odevzdávaným úkolem, tj. **např. Novak_tym3_01** (číslo 3 indikuje celkový počet studentů v týmu)

Daňový systém a daňová politiky - pojmy

- Daňový systém
- Daňový mix
- Daňová kvóta
- Daňová spravedlnost (princip prospěchu, princip platební schopnosti)
- Efektivnost při výběru daní
- Daňová konkurence
- Daňová koordinace
- Daňová harmonizace
- Daňové určení (daň svěřená, daň sdílená)

Zdroje a podklady ke studiu

Vančurová, A., Láchová, L. (2016): Daňový systém ČR, 2016, VOX. – kapitola 2., str. 44 až 68

OECD Revenue Statistics

Reakce expertů na zprávu NKÚ o složitosti daňového systému ČR
<https://www.penize.cz/dan-z-prijmu-fyzickych-osob/315312-ocima-expertu-jak-zjednodusit-danovy-system>